

УДК 339.15:502.33

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/3-93-17>

Галушкіна Т. П.  
Афанасьева О. О.  
Тафтай В. В.

Державний заклад «Державна екологічна академія  
пслядипломної освіти та управління» (м. Київ)

## ЕКОЛОГІЧНА РЕПАРАЦІЯ ТА ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕЛЕНОГО ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ПОВОЄННОГО ЧАСУ

Розглядаються можливості запровадження екологічної репарації та імплементації європейської моделі зеленої економіки на засадах активізації використання інноваційних економічних інструментів задля забезпечення післявоєнної відбудови України. На сьогодні, ідеологія зеленого зростання є основною парадигмою трансформаційних зрушень у сучасному суспільстві країн ЄС. Відповідальність України, яка взяла на себе виконання міжнародних зобов'язань щодо реалізації принципів сталого розвитку, розповсюдження та впровадження в систему державного та регіонального управління напрямів та механізмів, які сприяють досягненню вимог «зеленої» економіки, обумовлювали їх практичне втілення, хоча до початку воєнної агресії з боку РФ, вона так, на жаль, не спромоглася прийняти ключовий документ щодо національного плану дій з імплементації європейської моделі зеленої економіки на національному рівні. Концепція «зеленої економіки», ініційована Програмою ООН із навколишнього середовища (ЮНЕП), яка не підміняє концепцію сталого розвитку, а слугує практичним інструментом досягнення її цілей, пропонує спрямувати зусилля та інвестиції на ключові економічні сектори (промисловість, збалансоване сільське господарство, лісову промисловість, відновлювальну енергетику, водопостачання, транспорт, управління відходами та екологічно чисте будівництво), дбаючи водночас і про стимулювання економічного розвитку, створення робочих місць та подолання бідності, та про скорочення викидів парникових газів, оскільки більше використання природних ресурсів та зменшення обсягів відходів [1].

**Ключові слова:** екологічна репарація, зелена економіка, екологічне страхування, обмін зовнішніх боргів на природоохоронні активи, Європейський Зелений Курс.

**Постановка проблеми.** В умовах стрімких змін, що відбуваються сьогодні внаслідок повномасштабної воєнної агресії РФ та вимагають від нашої країни самовизначення та рішучих дій, пріоритетом зовнішньої політики України є курс на євроінтеграцію та членство в ЄС. Передумовами прискорення цього процесу слугують глобальні виклики та міжнародні ініціативи в напрямі запровадження Європейського зеленого курсу (ЄЗК), проголошеного ще в 2009 році [1], які, за останній час, стали дедалі активним імпульсом для орієнтації державної політики України до зеленого переходу в напрямі забезпечення її кліматичної нейтральності. Цей контент був ключовим для обговорення в діалозі високого рівня між Україною та Європейським Союзом, що відбувся наприкінці вересня 2021 року. Домовленості щодо зеленого фінансування, відповідно до міжнародних стандартів політики низьковуглецевого розвитку до 2030 року, свідчили про спільну зацікавленість у приєднанні України до реалізації Європейського зеленого курсу з метою подальшого входження до європейського простору. З вторгненням РФ в Україну 24 лютого 2022 року, усі плани було порушено, бо країна опинилася у критичному економічному та екологічному колапсі.

Між тим, екологічні виклики стають тим чинником, під впливом якого країни Європи вимушені акумулювати свої зусилля у напрямку забезпечення екологічної безпеки та побудови системи так званої колективної відповідальності за стан навколишнього природного середовища в просторовому контексті. Особливо це актуально в умовах виникнення воєнних загроз. За останніми оцінками, у межах проекту «Росія заплатить», який реалізується за підтримки Офісу президента України та урядових структур, загальні прямі і непрямі втрати України через війну становлять 500-600 мільярдів доларів.

Наразі, рівень екологічних загроз активно зростає, тому за експертними оцінками, вочевидь, ця сума може бути значно більша. Обсяги екологічних збитків не завжди піддаються кількісному підрахунку, а їх наслідки впливатимуть десятиріччями. На жаль, офіційні дані щодо втрат унікального біорізноманіття та знищеного внаслідок бойових дій, природоресурсного потенціалу нашої країни, поки що відсутні, оскільки процес їх визначення потребує методичного узгодження та незалежних експертних оцінок.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Фундаментальні дослідження науковців свідчать, що на шляху реалізації концепції сталого просторового розвитку домінують виступає ідея інтегрального підходу до вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем [2].

Україна була однією з перших пострадянських країн, яка пропагувала ідею Глобального Зеленого курсу та отримувала донорську допомогу та підтримку з боку ЄС в напрямі забезпечення інформаційної та просвітницької кампанії. При цьому, проблема зеленого зростання довгий час розглядалась лише в площині наукових інтересів та активної громадської діяльності, в тому числі на міжнародному рівні.

Про це свідчать численні монографічні видання [3; 4–12], в тому числі за участю авторів, та оцінки законодавчо-нормативних передумов розвитку «зеленої» економіки в Україні, які були позитивно схвалені та включені до Регіонального огляду перспектив розвитку країн-членів Організації Чорноморського Економічного Співробітництва (ОЧЕС) та ЮНЕП. Вагому допомогу Україні в цьому напрямі надали і міжнародні організації через програми ЄС, зокрема Програми «Екологізація економіки в країнах Східного партнерства Європейського Союзу», яка виконувалась упродовж 2013–2016 рр. Є й інші міжнародні проекти та організації, зацікавлені допомогти Україні перетворитися на більш конкурентну та «зелену» країну.

Беручи до уваги інтегральну значимість проблеми Зеленого переходу України, а також її важливість з точки зору національної екологічної безпеки України за умов військового часу, та керуючись регламентами Угоди «Про асоціацію між Україною та ЄС» і нормами національного законодавства, можна стверджувати, що сценарій відбудови ідеології розвитку зеленої економіки повинен стати основною парадигмою сучасного державотворення. Про це свідчать і подальші дослідження щодо активізації «зеленої» політики в Україні [6; 7; 11–14].

**Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.** Вищезазначений контент дає можливість вважати, що в Україні вже, в цілому, закладені засади державної політики щодо просування платформи «зеленої» економіки, визначення довгострокової стратегії в напрямі реалізації низки заходів та нормативно-правових документів, прийняття яких у майбутньому створить умови для підвищення ефективності екологічної політики через вдосконалення законодавства та приведення його у відповідність до міжнародних стандартів та вимог. Оскільки зараз, на часі бойових дій, відбувається поточна трансформація моделі повоєнної відбудови економіки та природного стану довкілля, необхідно забезпечити її наповнення саме постулатами зеленого сценарію та інноваційними механізмами, запозиченими з практики країн ЄС.

Тому питання екологічної репарації (відновлення) та компенсації втрат унікального природо-ресурсного потенціалу України внаслідок воєнної агресії РФ залишаються в переліку найбільш актуальних першочергових завдань майбутнього відродження економічного та екологічного стану країни за європейським зеленим сценарієм. Не менш нагальною проблемою є і активізація використання в національній практиці європейських інноваційних інструментів зеленого зростання, що дасть змогу прискорити відновлення економіки України в післявоєнний час.

**Метою статті** є оцінка прогресу досягнень та можливостей імплементації європейських сценаріїв та інструментів зеленого зростання в моделі повоєнної економіки України з врахуванням євроінтеграційних прагнень та глобальних викликів.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Слід визнати, що за умови повоєнної відбудови в Україні особливо важливою є наявність стратегічного бачення щодо реформування моделей розвитку економіки в цілому та її секторів зокрема. Усвідомлюючи масштабність наявних проблем та пов'язаних із ними реформаторських завдань, можна визнати «точкові» реформи доцільними щодо подолання найгостріших проблем, що унеможлиблює їх розв'язання без врахування екологічного компонента. Тому, на часі, виникає питання відновлення економічного потенціалу та екологічної репарації задля компенсації втрат унікальних екосистем та завданих збитків природо-ресурсного потенціалу внаслідок військової агресії РФ.

В міжнародному праві репарацію розглядають як форму матеріальної відповідальності суб'єкта міжнародного права за спричинені ним збитки іншому суб'єкту міжнародного права, зокрема, відшкодування державою, що зчинила агресію, збитків, заподіяних державі, що зазнала нападу.

Вперше право на отримання репарації було обґрунтовано у Версальському мирному договорі 1919 р., де була зафіксовано відповідальність Німеччини та її союзників за збитки, завдані гро-

мадянським населенням країн Антанти внаслідок I Світової війни. Розмір репарації за Версальським договором складав 226 млрд. нім. марок, або в еквіваленті -100 тис. т золота. Виплата репарації тривала до 3 жовтня 2010 р. (90 років з перервами).

Екологічна ж репарація, тобто відшкодування екологічних втрат, окремо, до цього часу, не декларувалася.

Беручи до уваги сучасні реалії щодо агресії РФ та участь України у діяльності європейських міжнародних інституцій з питань, що регулюються міжнародним правом в сфері довкілля та у роботі відповідних міжнародно-правових актів, що відповідає як загальноєвропейським, так і національним інтересам щодо забезпечення норм екологічної безпеки за умов військового часу, вбачається нагальним завданням розглядати процес формування доказової бази на основі створення відповідного реєстру заподіяних збитків з метою подальшого їх обрахування та отримання Україною відшкодування за них.

В зв'язку з цим ключовими завданнями поточного часу є:

- підготовка чіткої дорожньої карти щодо запровадження екологічної репарації з врахуванням міжнародних підходів та національної методології обрахування завданих збитків,

- формування незалежних, за участю міжнародних фахівців, експертних оцінок в розрізі поресурсних екологічних втрат внаслідок воєнної агресії РФ;

- розробка Стратегії екологічної модернізації та повоєнного економічного відновлення України за європейським зеленим сценарієм;

Все це потребує від державних інституцій, посадових осіб, усього суспільства особливого розуміння та конкретних дій щодо застосування екосистемного підходу та методології ризик-менеджменту в практиці державного планування й управління процесом відновлення національного розвитку та життєдіяльності задля сучасних та майбутніх поколінь незалежної України. Важлива роль в цьому процесі належить підготовці відповідних фахівців на підставі міжнародного досвіду для забезпечення вагомості екологічних розрахунків та подальшого просування позовів в судах з метою отримання Україною відшкодування за заподіяні збитки.

Крім моделі репарації, що забезпечує можливість повного відновлення економіки та інфраструктури, міжнародний досвід свідчить про ефективність запровадження інноваційних економічних інструментів зеленого зростання, зокрема за рахунок формування інституту екологічного страхування та зеленого інвестування. (обміну зовнішніх боргів на природоохоронні активи,) застосування яких в умовах повоєнної відбудови України є найбільш доцільним [6; 7; 11].

**Екологічне страхування.** На сьогодні, в країнах ЄС та США існує вже достатньо широкий досвід екологічного страхування, тоді як в Україні практична площина, до цього часу, ще не отримала широкого втілення, незважаючи на те, що для цього існують певні законодавчі та господарські передумови. Так, ст.49 основного екологічного Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» декларативно свідчить, що в Україні «здійснюється добровільне і обов'язкове державне та інші види страхування громадян та їх майна і доходів підприємств, установ і організацій на випадок шкоди, заподіяної внаслідок забруднення навколишнього природного середовища та погір-

шення якості природних ресурсів. Наразі, можна констатувати, що жоден законодавчий акт в Україні не містить декларацію щодо вимог та сценарію обов'язкового і добровільного страхування як елементу системи управління екологічною безпекою. Про те, що проблема екологічної безпеки є досить актуальною, свідчить той факт, що своїм Указом ще від 4 лютого 2003 року № 76/2003 Президент України зобов'язав Кабінет Міністрів України у шестимісячний строк забезпечити напрацювання проектів законів «Про екологічне страхування» та «Про Національний екологічний фонд».

На посилення вимог та заходів національної екологічної безпеки направлені і наступні Укази Президента України – від 14 вересня 2020 р. № 392 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» та від 23 березня 2021 р. №111 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації».

Таким чином, розвиток системи екологічного законодавства в Україні має передбачати і формування правового поля у галузі екологічного страхування, а також організаційно-екологічного механізму його становлення в Україні.

На сьогодні, в Верховній Раді України знаходяться на розгляді три законопроекти, які стосуються питання запровадження в Україні системи екологічного страхування.

1. Законопроект «Про екологічне страхування», внесений Кабінетом Міністрів України, зареєстрований у Верховній Раді України 09.09.2021 за № 6018 [15].

2. Законопроект «Про екологічне страхування», внесений народним депутатом України Штепою С.С. та іншими народними депутатами України, зареєстрований у Верховній Раді України 29.09.2021 за № 6018-1 [16].

3. Законопроект «Про екологічне страхування та гарантії відшкодування шкоди, завданої внаслідок діяльності, що становить підвищену екологічну небезпеку», внесений народним депутатом України Криворучкіною О.В. та іншими народними депутатами України, зареєстрований у Верховній Раді України 29.09.2021 за № 6018-2 [17].

Однак, ні один з 3-х законопроектів не може бути визнаним в якості базового як завершений, оскільки потребує певних коригувань та доповнень. Однак, прийняття будь-якого зареєстрованого у Верховній Раді України законопроекту надасть можливість захистити інтереси держави та сприяти екомодернізації підприємств за зеленим сценарієм [7].

**Зелене інвестування (обмін зовнішніх боргів на природоохоронні активи).** Одним з інноваційних інструментів, який може бути задіяний в Україні, як ключовий, в форматі післявоєнної відбудови економіки держави, є реструктуризація (залік) зовнішніх боргів в обмін на реалізацію природоохоронних заходів. Про ефективність використання цього механізму свідчать оцінки Організації Європейського Економічного Співробітництва та розвитку (ОЕСР), які базуються на практичному досвіді країн Центральної та Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії, країн Карибського басейну, сейшельських островів тощо, які успішно впродовж більш ніж 30-ти років, реалізують фінансові схеми по обміну зовнішнього боргу на заходи з охорони довкілля [18]. До речі, існує досвід реструктуризації боргів навіть за умов воєнного часу (Ірак,

борг якого склав 130 млрд.долл. США) [13].

Враховуючи, що зараз в Україні спостерігається кризова ситуація внаслідок військових дій, у тому числі щодо стану довкілля, яка обмежує можливості щодо мобілізації фінансових ресурсів для здійснення природоохоронних інвестицій з державного бюджету, можна стверджувати, що цей фінансовий інструмент забезпечить не лише ефективну реструктуризацію зовнішнього боргу України, а й посилить рівень екологічної та економічної спроможності нашої держави [11].

Потенційними перевагами, при цьому, є вирішення також глобальних екологічних проблем, які стосуються усіх без винятку країн (як то глобальне потепління та зміни клімату, екологічна безпека та транскордонні конфлікти, запобігання забрудненню навколишнього середовища в рамках реалізації діючих міжнародних конвенцій, і перш за все, в рамках використання Міжнародної Конвенції по за(по)біганню забрудненню з судів (МАРПОЛ 73/78), оскільки *встановлені нею норми поширюються більш ніж на 90% світового торгового флоту, 155 країн-членів Конвенції, включаючи країни ЄС та ОБСЄ.*

Однак, необхідно вбачати, що реалізація процедури обміну зовнішніх боргів на впровадження природоохоронних заходів – це довготривалий процес, який в цілому передбачає:

- отримання консультацій від відповідних міжнародних інституцій та потенційних учасників забезпечення цієї процедури на національному рівні (міністерств, наукових установ тощо);

- підготовку попередніх експертних оцінок на основі деталізації міжнародного досвіду та можливостей для України з метою здійснення переговорного процесу з кредиторами на міжнародному рівні;

- проведення переговорного процесу з кредиторами на міжнародному рівні та підписання домовленостей щодо взаємодії;

- узгодження портфелю інноваційних проектів для реалізації процедури обміну зовнішніх боргів на впровадження природоохоронних заходів;

- розробку реалістичної та чітко опрацьованої програми використання отриманих коштів, яка повинна відповідати пріоритетам як кредиторів, так і країни-позичальника.

- консультативний супровід та постійний моніторинг за виконанням міжнародних домовленостей з боку кредиторів.

На тлі повномасштабного вторгнення РФ Україна, яка отримала перспективу членства в ЄС, має усі можливості щодо залучення європейського механізму зеленого інвестування та подальшої реструктуризації зовнішнього боргу в обмін на природоохоронні активи.

**Висновки та перспективи подальшого розвитку.**

Враховуючи безперечні переваги щодо застосування вищезазначених інструментів зеленого зростання через відбудову національної економіки задля посилення в майбутньому економічної та екологічної спроможності нашої держави, можна констатувати, що формування сценарію їх реалізації на теренах України необхідно готувати на державному рівні вже зараз, не очікуючи закінчення війни. Для цього Уряду доцільно розробити чітку концепцію та план дій, а також посилити переговорний процес з відповідними інституціями та кредиторами для підготовки взаємоузгоджених екологічних проектів. Ефективність міжнародної співпраці залежатиме від якості попередніх експертних оцінок та фахової консультативної підтримки, в тому числі з боку ЄС.

**Список використаних джерел:**

1. Глобальный новый зеленый курс: Доклад Программы ООН по окружающей среде. ЮНЕП, 2009. URL: [www.unep.org/greeneconomy](http://www.unep.org/greeneconomy) (дата звернення: 30.09.2022).
2. Галушкіна Т.П., Ідеологія "зеленого" зростання в системі національної економіки (теорія, інституційний базис, інструменти) : колект. монографія / Галушкіна Т.П., Жаліло Я. А., Купінець Л. Є. та інш. НАН України, Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. Одеса : Грінв Д.С., 2014. С. 379.
3. Бондар О.І., Галушкіна Т.П., Унгурян П.Я. «Зелена» економіка як підґрунтя екологізації місцевого розвитку : монографія. Херсон : Олді-Плюс, 2018. 238 с.
4. Буркинський Б.В., Галушкіна Т.П., Реутов В.Є. «Зелена» економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні. Одеса : НАН України, ІПРЕЕД, 2011. 348 с.
5. Галушкіна Т.П. «Зелений» вектор розвитку економіки України. *Економіст*. 2011. № 11. С. 4–7.
6. Галушкіна Т.П., Афанасьєва О.О., Серницька К.В. *Екологічне страхування як дієвий важель зеленої економіки* : праці II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 10 грудня 2021 р.). Київ : Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління, 2021. С. 34–39.
7. Галушкіна Т.П., Афанасьєва О.О., Скиба Д.В. Формування ринку екологічного страхування в Україні задля забезпечення екологічної безпеки. *Екологічні науки*. 2021. 5(38). С. 42–52.
8. Галушкіна Т.П., Мусіна Л.О., Хумарова Н.І. Національна політика «зеленого» зростання в Україні. ІПРЕЕД НАН України. Одеса, 2012. С. 272.
9. Галушкіна Т.П., Мусіна Л.А., Потапенко В.Г. та інші. Основні засади впровадження моделі зеленої економіки в Україні / за ред. Т.П. Галушкіної. Київ : Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 154 с.
10. Формування ринку екологічних послуг у форматі розвитку «зеленої економіки» / за ред. Т.П. Галушкіної. Одеса : ІПРЕЕД НАН України; Саки : ПП Фенікс, 2012. 264 с.
11. Galushkina Tetiana, Afanasieva Olga. *Ukraine's European Integation under the green scenario: priorities and current challenges* : Proceedings of the VI International scientific-practical conference (June 3-4, 2022. Klaipeda, Lithuania). Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2022. P. 105–109. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-222-7-22>
12. Galushkina T., Butrym O., Baranovska V., Afanasieva O., Zaruba D. *International green growth content and institutional basis of decarbonization in Ukraine*. Trends in scientific thought in economics and management. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2021. С. 50–63. DOI: 10.46299/ISG.2021.MONO.ECON.III
13. Кращі практики реструктуризації боргу та повоєнного «зеленого» відновлення: можливості для України : матеріали квартального звіту № 1. Київ : Громадська організація ДІКСІ ГРУП, Міжнародний фонд відродження, 2022. 29 с.
14. Кращі практики реструктуризації боргу та повоєнного «зеленого» відновлення: можливості для України : матеріали квартального звіту № 2. Київ : Громадська організація ДІКСІ ГРУП, Міжнародний фонд відродження, 2022. 28 с.
15. Проект Закону України «Про екологічне страхування», Шмигаль Д. – № 6018. : Верховна Рада України. Офіційний сайт Верховної Ради України. 2021. URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=72713](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72713) (дата звернення: 30.09.2022).
16. Проект Закону України «Про екологічне страхування», Штепа С.С. – № 6018-1. Верховна Рада України. Офіційний сайт Верховної Ради України. 2021. URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=72892](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72892) (дата звернення: 30.09.2022).
17. Проект Закону України «Про екологічне страхування та гарантії відшкодування шкоди, завданої внаслідок діяльності, що становить підвищену екологічну небезпеку» / Криворучкіна О.В. – № 6018-2. Верховна Рада України. Офіційний сайт Верховної Ради України. 2021. URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=72893](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72893) (дата звернення: 30.09.2022).
18. Обмен «долги на окружающую среду» в странах с переходной экономикой: основные выводы и рекомендации : Доклад ОБСР. – OECD. 2007. С. 82.

**References:**

1. Global New Green Course: Report of the UN Environment Program (2009). UNEP. Available at: [www.unep.org/greeneconomy](http://www.unep.org/greeneconomy) (accessed 30 September 2022).
2. Galushkina T.P., Zhalilo Y.A., Kupinets L.E. and others (2014) *Ideologiya zelenogo zrostannya v sustemi natsionalnoi ekonomiki (yeriya, instutytsiinui bazis, instrumentu)* [Ideology of "green" growth in the system of the national economy (theory, institutional basis, tools)]. Odessa. (in Ukrainian)
3. Bondar O.I., Galushkina T.P., Unguryan P.Y. (2018) *Zelena ekonomika yak pidgruntya ekologizataii mistsevogo rozvittu* ["Green" economy as a basis for environmentalization of local development]. Kherson: Oldi-Plus, 238 p.
4. Burkinsky B.V., Galushkina T.P., Reutov V.E. (2011) *Zelena ekonomika kriz prizmu transformatsiinux zrushen v Ukraini* ["Green" economy through the prism of transformational shifts in Ukraine]. Odessa: NAS of Ukraine, IPREED, 348 p.
5. Galushkina T.P. (2011) "Green" vector of development of the economy of Ukraine. *Economist*, no. 11, pp. 4–7.
6. Galushkina T.P., Afanasyeva O.O., Sernytska K.V. (2021) *Ekologichne strahuvannya yak dievii vajel zelenoi ekonomiku* [Environmental insurance as an effective lever of the green economy]. Proceedings of the *II International Scientific and Practical Conference (Ukraine, Kyiv, December 10, 2021)*. Kyiv: State Environmental Academy of Postgraduate Education and Management, pp. 34–39.
7. Galushkina T.P., Afanasyeva O.O., Skyba D.V. (2021) *Formuvannya rinky ekologichnogo strahuvannya v Ukraini zadlya ekologichnoi bezpeki* [Formation of the environmental insurance market in Ukraine to ensure environmental safety]. *Ekologichni nauki* [Ecological Sciences]. (electronic journal), vol. 5, no. 38, pp. 42–52. Available at: <http://ecoj.dea.kiev.ua/archives/2021/5/11.pdf> (accessed 30 September 2022).
8. Galushkina T.P., Musina L.O., Khumarova N.I. (2012) *Natsionalna politika "zelenogo" zrostannya v Ukraini* [National policy of "green" growth in Ukraine]. Odessa: IPREED of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukrainian)
9. Galushkina T.P., Musina L.A., Potapenko V.G. and others (2017) *Osnovni zasady vprovadjennya modeli zelenoi ekonomiki v Ukraini* [The main principles of the implementation of the green economy model in Ukraine]. Kyiv. (in Ukrainian)
10. Galushkina T.P. (2012) *Formuvannya rinky ekologichnih poslug u formati rozvittu "zelenoi ekonomiki"* [The formation of the market of environmental services in the format of the development of the "green economy"]. Odessa: PP Fenix, 264 p. (in Ukrainian)
11. Galushkina Tetiana, Afanasieva Olga (2022) *Ukraine's European Integation under the green scenario: priorities and current challenges* : Proceedings of the VI International scientific-practical conference (June 3-4, 2022. Klaipeda, Lithuania). Riga, Latvia: "Baltija Publishing", pp. 105–109. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-222-7-22>
12. Galushkina T., Butrym O., Baranovska V., Afanasieva O., Zaruba D. (2021) *International green growth content and institutional basis of decarbonization in Ukraine*. Trends in scientific thought in economics and management. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, pp. 50–63. DOI: 10.46299/ISG.2021.MONO.ECON.III
13. Public organization DIXI GROUP (2022) *Krashi praktiki restrukturyzatsii borhu ta povoennoho vidnovlennia: mojlivosti dlia Ukraini. Materiali kvartalnoho zvitv № 1* [Best practices of debt restructuring and post-war "green" recovery: opportunities for Ukraine. Materials of quarterly report no. 1]. Kyiv: DIXI GROUP.

14. Public organization DIXI GROUP (2022) *Krashi praktiki restrukturizatsii borgu ta povoennoho vidnovlennia: mojlivosti dlia Ukraini. Materiali kvartalnoho zvituv N<sup>o</sup> 2* [Best practices of debt restructuring and post-war "green" recovery: opportunities for Ukraine. Materials of quarterly report no. 2]. Kyiv: DIXI GROUP.
15. Shmyhal D. (2021) *Proekt zakonu Ukraini "Pro ekologichne strahuvannia" N<sup>o</sup> 6018* [Draft Law of Ukraine "On Environmental Insurance" No 6018]. Kyiv: Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=72713](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72713) (accessed 09 September 2022).
16. Stepa S.S. (2021) *Proekt zakonu Ukraini "Pro ekologichne strahuvannia" N<sup>o</sup> 6018-1* [Draft Law of Ukraine "On Environmental Insurance" No 6018-1]. Kyiv: Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=72892](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72892) (accessed 09 September 2022).
17. Kryvoruchkina O.V. (2021) *Proekt zakonu Ukraini "Pro ekologichne strahuvannia ta garantii vidshkoduvannia shkoduvavdannoї vnaslidok diyalnosti sho stanovit pidvushenu ekologichnu nebezpeku" N<sup>o</sup> 6018-2* [Draft Law of Ukraine "On environmental insurance and guarantees of compensation for damage caused as a result of activities that constitute an increased environmental hazard No 6018-2]. Kyiv: Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=72893](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72893) (accessed 09 September 2022).
18. OECD (2007) *Obmen "dolgi na okrujayushuyu sredu v stranah s perehodnoi ekonomikoi: osnovnie vivodu i rekomendatsii* [The exchange of "debt for the environment" in countries with a transition economy: basic conclusions and recommendations]. Kyiv: OECD. (in Russian)

**Galushkina Tenyana**

**Afanasieva Olga**

**Taftay Volodymir**

State Ecological Academy of Postgraduate  
Education and Management, Kyiv

## ENVIRONMENTAL REPAIR AND ECONOMIC TOOLS FOR ENSURING GREEN GROWTH OF UKRAINES ECONOMY IN POST-WAR CONDITIONS

### Summary

Taking into account the indisputable advantages of using the above-mentioned tools of green growth through the reconstruction of the national economy in order to strengthen the economic and ecological capacity of our state in the future, it can be stated that the formation of a scenario for their implementation on the territory of Ukraine must be prepared at the state level already, without waiting for the end of the war. For this, it is expedient for the Government to develop a clear concept and action plan, as well as to strengthen the negotiation process with relevant institutions and creditors for the preparation of mutually agreed environmental projects. The effectiveness of international cooperation will depend on the quality of previous expert assessments and professional advisory support, including from the EU. Today, the ideology of green growth is the main paradigm of transformational shifts in the modern society of the EU countries. The responsibility of Ukraine, which assumed the fulfillment of international obligations regarding the implementation of the principles of sustainable development, the dissemination and introduction into the system of state and regional management of directions and mechanisms that contribute to the achievement of the requirements of the "green" economy, determined their practical implementation, although before the start of military aggression on the part of the Russian Federation, it unfortunately failed to adopt a key document on the national action plan for the implementation of the European model of the green economy at the national level. The concept of "green economy", initiated by the United Nations Environment Program (UNEP), which does not replace the concept of sustainable development, but serves as a practical tool for achieving its goals, suggests directing efforts and investments to key economic sectors (industry, balanced agriculture, forest industry, renewable energy, water supply, transport, waste management and environmentally friendly construction), while at the same time taking care of stimulating economic development, creating jobs and overcoming poverty, and reducing greenhouse gas emissions, more economical use of natural resources and reducing the volume of waste.

**Key words:** environmental reparation, green economy, environmental insurance, exchange of external debts for environmental assets, European Green Course.